

בס"ד , שבט תשע"ט, ברוך ה' חונן הדעת, לזכר סבא דנש ולעילוי נשמת דודה שרון

פרשת בשלח

כשאני קוראת את פרשת בשלח בעיניים של אמא, אני קוראת סיפור לידה. אני קוראת את סיפור הלידה של עם ישראל. חלק נכבד מהפרשה עוסק באיך יצאו בני ישראל ממצרים. לכאורה זה נשמע פשוט – בני ישראל יוצאים מגבול ארץ מצרים אל המדבר לכיוון ארץ כנען, ארץ ישראל. בפועל היציאה הזו מתוארת בהרבה מילים, הרבה מעשים, ועדיין לא ברור מה בדיוק קרה שם.

האם יציאת מצרים הייתה ביום או בלילה?

האם פרעה משלח את בני ישראל או שהם יוצאים על דעת עצמם?

האם הם בורחים או יוצאים ביד רמה?

ממה בני ישראל מפחדים יותר - מים סוף או ממצרים?

האם בני ישראל הולכים בים או ביבשה – הזדמנות קלאסית לשחק עם הילדים "ים-יבשה".

אני קוראת השנה את הפרשה בעיניים חדשות ומתעכבת על אחד מרגעי השיא של סיפור יציאת מצרים.

בני ישראל כבר יצאו ממצרים, הם מגיעים אל ים סוף ורואים מרחוק את פרעה וצבאו רודפים אחריהם.

פרוייקט **שולחן ערוך לפרשה** כולל את תמונת שולחן השבת של משפחת כ"ץ המעוצב בהשראת פרשת השבוע, ודבר תורה המתאים לשיחה משפחתית ליד שולחן שבת - [/https://shabbatable.blog](https://shabbatable.blog)

אנחנו נמצאים בשיא המתח (שמות פרק יד, י-יז) -

ויפְרָעָה, הַקָּרִיב; - פרעה מתקרב אל מחנה בני ישראל

וַיִּשְׂאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-עֵינֵיהֶם וְהִנֵּה מִצְרַיִם נֹסַע אַחֲרֵיהֶם, וַיִּירָאוּ מְאֹד, וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל, אֶל-יְהוָה. - בני ישראל מפחדים מהמפגש עם פרעה, וצועקים אל ה'. זו אידיליה. זה הדבר הנכון לעשות, הם פונים אל הקב"ה.

וַיֹּאמְרוּ, אֶל-מֹשֶׁה, הַמַּבְלִי אֵין-קָבְרִים בְּמִצְרַיִם, לְקַחְתֵּנוּ לְמוֹת בְּמִדְבָּר: מֵה-זֹאת עֲשִׂיתָ לָנוּ, לְהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם. - ומיד מתלווה לצעקה אל ה' תלונה המופנית את משה רבינו - למה הוצאת אותנו ממצרים, אם הגענו לכאן כדי למות, היינו יכולים למות כבר במצרים (האם גם אתם שומעים את הנימה ה"פולנית" של התלונה?)

מבולבלים? גם אני.

מצד אחד - צעקה אל ה', שאפשר להבין אותה כהבעת אמון בה' ובקשת עזרה. מצד שני תלונה כלפי משה, שהולכת אחורה לעצם המעשה של היציאה ממצרים. הרי מי שיצא ממצרים יצא ברגלו, אף אחד לא הכריח אותו ללכת...

הֲלֹא-זֶה הַדָּבָר, אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֵלֶיךָ בְּמִצְרַיִם לֵאמֹר, חַדְל מִפְּנֵינוּ, וְנַעֲבֹדָה אֶת-מִצְרַיִם: כִּי טוֹב לָנוּ עֲבֹד אֶת-מִצְרַיִם, מִמָּוְתוֹ בְּמִדְבָּר. - אפשר ליישב את הסתירה בין הצעקה אל ה' לתלונה אל משה בכך שכשאנו עושים מעשה גדול ואמיץ עדיין יכולים להתקיים בתוכנו שני קולות. הקול האמיץ, המאמין, הרוצה - הנפש האלוקית שאינה מתפשרת. זוהי הקריאה/הצעקה של עם ישראל אל הקב"ה. ומצד שני הקול הספקני, מרפה הידיים, המהסס, שמנסה להיאחז בידוע ובמוכר - הקול שמתלונן על הקושי ורוצה לחזור למצרים.

משה עונה לעם דברי חיזוק ועידוד:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָעָם, אֶל-תִּירְאוּ--הֲתִיַּצְבוּ וַיֵּרָאוּ אֶת-יְשׁוּעַת יְהוָה, אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה לְכֶם הַיּוֹם: כִּי, אֲשֶׁר רָאִיתֶם אֶת-מִצְרַיִם הַיּוֹם--לֹא תִסְפוּ לְרִאתֶם עוֹד, עַד-עוֹלָם.

יְהוָה, יִלְחֶם לְכֶם; וְאַתֶּם, תַּחֲרִשׁוּן.

העידוד של משה הוא על גבול הפנטסטי. משה בעצם מבטיח לעם שהצרות שלו ייעלמו, פשוט - פוף! לא יהיו קיימות יותר.

אולי בגלל זה הקב"ה עונה למשה באופן שיכול להישמע כגערה:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה, מֵה-תִצְעַק אֵלַי; דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, וַיִּסְעוּ. - משה, אתה מדבר יותר מידי, אתה מבטיח הבטחות שלא קשורות למציאות. הקב"ה לא יעלים את הבעיות של בני ישראל, אלא ילמד אותם להתמודד. וראשית ההתמודדות היא "ויסעו" - לזוז מהמקום המלחיץ והמפחיד. ברגע שזזים-נוסעים מקבלים פרספקטיבה אחרת, ויוצאים גם מהשיתוק והקיפאון של הפחד. זה לא זמן לתפילה, זה זמן לתזוזה.

וְאַתָּה הָרַם אֶת-מִטְדָּךְ, וַיִּגְטָה אֶת-יָדְךָ עַל-הַיָּם--וַיִּבְקָעוּהוּ; וַיָּבֹאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם, בַּיַּבְשָׁה.

את נס בקיעת הים עושה משה בידו ולא במטהו.

הבה נעיין במדרש:

וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ, עַל-הַיָּם, וַיּוֹלֶךְ יְהוָה אֶת-הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עֲזָה כָּל-הַלַּיְלָה, וַיִּשָּׁם אֶת-הַיָּם לְחֶרְבָּה; וַיִּבְקָעוּ, הַמַּיִם. (שמות יד, כא)

”ואתה הרם את מטדך” –

אמר משה לפני הקב"ה: אתה אומר לי שאקרע את הים ואעשה את הים יבשה והכתיב: "אשר שמתני חול גבול לים" (ירמיה ה כב)! והרי נשבעת שאין אתה קורעו לעולם!

אמר ר' אלעזר הקפר: אמר לו משה: לא כך אמרת שאין הים נעשית יבשה שנאמר: "אשר שמתני חול גבול לים" וכתוב: "ויסך בדלתים ים" (איוב לח ח). אמר לו הקב"ה: לא קראת! מתחילת התורה מה כתיב? "ויאמר אלהים יקוו המים" (בראשית א ט) - אני הוא שהתנתי עמו. כך התנתי מתחלה שאני קורעו, שנאמר: "וישב הים לפנות בוקר לאיתנו" (שמות יד כז) - לתנאו שהתנתי עמו מתחילה.

הסבר: המדרש מתאר כיצד הקב"ה אומר למשה לקרוע את הים ולהפוך אותו ליבשה, וכיצד משה אומר לקב"ה שלעשות את זה מנוגד למעשה בריאת העולם. הקב"ה עונה למשה שכיוון שהוא ברא את העולם, הוא גם יכול לשנות את כללי הבריאה (התנאים) לפי הצורך.

המשך המדרש:

מיד שמע משה להקב"ה והלך לקרוע הים.

וכיון שהלך לקרוע את הים, לא קבל עליו להיקרע.

אמר לו הים: מפניך אני נקרע? אני גדול ממך! שאני נבראתי בשלישי ואת נבראת בשישי.

הסבר: הים אומר למשה שאין לו זכות לצוות עליו להשתנות כיוון שהים נברא ביום השלישי לבריאת העולם והאדם (משה הוא אדם) נברא ביום השישי. כיוון שלים יש יותר ותק, הרי שמשה צריך לכבד אותו ולא לצוות עליו.

כיון ששמע משה כך, הלך ואמר להקב"ה: אין הים רוצה להיקרע.

הסבר: משה לא יכול להתמודד בעצמו עם טענת הים בעניין הותק והכבוד ועל כן הוא חוזר לקב"ה.

מה עשה הקב"ה? נתן ימינו על ימינו של משה שנאמר: "מוליד לימין משה זרוע תפארתו, בוקע מים מפניהם" (ישעיה סג יב).

מיד ראה הים להקב"ה וברח, שנאמר: "הים ראה וינוס" (תהלים קיד ג) - מה ראה? אלא שראה להקב"ה שנתן יד ימינו על משה ולא יכול לעכב, אלא ברח מיד.

אמר לו משה: מפני מה אתה בורח? אמר לו הים: מפני אלהי יעקב - מפני יראתו של הקב"ה.

פרוייקט שולחן ערוך לפרשה כולל את תמונת שולחן השבת של משפחת כ"ץ המעוצב בהשראת פרשת השבוע, ודבר תורה המתאים לשיחה משפחתית ליד שולחן שבת - [/https://shabbatable.blog](https://shabbatable.blog)

הסבר : הקב"ה שם את ימינו (את מה שבאופן סמלי אנו בני האדם נחשיב בהבנתנו המוגבלת כ"ימין" של הקב"ה) על יד ימין של משה, וכאשר הים רואה שהידו של משה נסמכת-נתמכת-מולכת בימינו של הקב"ה הוא נבקע לשניים מיד מפני יראתו את הקב"ה. המדרש מתייחס לתיאור בקיעת הים לפסוק במזמור תהילים "הים ראה וינוס".

(שמות רבה כא ו)

הים ראה וינוס

לפי המדרש – הים רואה את ימינו של הקב"ה על ימינו של משה והוא נס מלשון בורח מתוך יראה-פחד. ואולי,

אציע בזהירות, הים רואה משהו (ולא ירא, מלשון מפחד) ועושה נס (מלשון ניסים ונפלאות, לא מלשון מנוסה-בריחה). **ואז נשאלת השאלה – מה ראה הים?**

נחכה עם השאלה הזו .

הים נבקע ובני ישראל עוברים בים-יבשה.

איך הייתה ההרגשה לעבור בים-יבשה?

נוכל לשוחח על כך עם הילדים. גם חז"ל התעניינו בחוויה המיוחדת הזו, במעבר בתעלת הלידה של העם היהודי, מה קורה שם, מה מרגישים, איך זה נראה?

יד, כב ויבאו בני-ישראל בַּתּוֹךְ הַיָּם, בַּיַּבֶּשֶׁה; וְהַיָּם לָהֶם חוֹמָה, מִיַּמִּינָם וּמִשְׂמָאלָם.

לחז"ל יש דעות שונות –

הים נבקע באופן כזה שהשמים זורמים בעמידה ובני ישראל עוברים בתווך,

או המים נעמדו קפואים-משותקים למעין חומה אטומה (לפי ר' יוחנן) ובני ישראל עברו בין שתי חומות מים,

או שהים התפצל להרבה שבילים וכל שבט עבר בשביל משלו,

או, כמו שאמרה סרח בת אשר (בגיל כמה מאות שנים על פי פסיקתא דרב כהנא י"א) המים הפכו לחומה שקופה ומאירה, כמו זכוכית או כמו...מראה, ובני ישראל עוברים בתווך.

מה קורה כאשר עוברים בין שתי מראות?

נסו עם הילדים בבית.

כשעומדים בין שתי מראות אנו רואים את עצמנו אינסוף פעמים. כאילו כל דורות עם ישראל מהעבר, ההווה והעתיד עברו יחד בין חומות המים. מעניין שהתיאור של סרח בת אשר מתיישב עם האמירה של חז"ל ש"חַיֵּב אָדָם לְרֵאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִילוֹ הוּא יֵצֵא מִמְצָרִים".

הנה חזרנו לעניין "הראיה" וכעת נענה על השאלה "מה ראה היס?", ששאלתי קודם. אני מציעה לדון בשאלה הזו ליד השולחן. בשבת נחה עלינו רוח מיוחדת והילדים יכולים להפתיע אותנו, ואנו יכולים להפתיע את עצמנו בתובנות חדשות בדברי תורה.

אחרי שבני ישראל עוברים בים-יבשה, פרעה וצבאו נכנסים גם לים סוף, ואז ה' מורה למשה ויאמר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה, נְטֵה אֶת-יָדְךָ עַל-הַיָּם; וַיָּשְׁבוּ הַיָּם עַל-מִצְרַיִם, עַל-רֶכְבּוֹ וְעַל-פָּרָשָׁיו.

וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ עַל-הַיָּם, וַיָּשֶׁב הַיָּם לַפְּגוֹת בְּקֶרֶךְ לְאֵיתָנוּ, וּמִצְרַיִם, נָסִים לְקִרְאָתוֹ; וַיִּנְעַר יְהוָה אֶת-מִצְרַיִם, בְּתוֹךְ הַיָּם.

וַיָּשְׁבוּ הַיָּם, וַיִּכְסּוּ אֶת-הַרְרֵב וְאֶת-הַפְּרָשִׁים, לְכָל חֵיל פְּרֹעֶה, הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם בַּיָּם: לֹא-נִשְׁאַר בָּהֶם, עַד-אֶחָד.

וַיֹּשְׁעַ יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא, אֶת-יִשְׂרָאֵל--מִיַּד מִצְרַיִם; וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת-מִצְרַיִם, מֵת עַל-שִׁפְתַי הַיָּם. (שמות יד, כז-לא)

מצרים טובעים בים, ובני ישראל רואים את המצרים טובעים בים ומתים, וזו יציאת מצרים בשלמותה, כאשר אנו רואים את הדבר שהכי מפחיד אותנו בעולם – מת. רק עכשיו יכולה להתממש הבטחתו של משה "לא תספו לראותם עוד, עד-עולם". לפני שלא נוסף לראות את מצרים, אנו חייבים לוודא שהמתנו את פחד-מצרים מקרבנו, וזה אפשרי רק כשנשתכנע שהוא מת.

מיד אחרי שבני ישראל רואים שהאיום המצרי הוסר:

וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת-הַיָּד הַגְּדוֹלָה, אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה בְּמִצְרַיִם, וַיִּירָאוּ הָעָם, אֶת-יְהוָה; וַיֹּאמְרוּ, בֵּיהוָה, וּבְמֹשֶׁה, עַבְדּוֹ.

היד הגדולה, זה מה שראה היס. היד הגדולה היא ידו של משה שעליה ידו של הקב"ה. היס יודע שיש סדרי עולם, שביום השלישי נגזר על המים להיקוות למקום אחד ועל היבשה להראות:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, יִקְווּ הַיָּם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל-מְקוֹם אֶחָד, וַתֵּרָאָה, הַיַּבֵּשֶׁת; וַיְהִי-כֵן. י וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבֵּשֶׁת אֶרֶץ, וּלְמִקְוֵה הַיָּם קְרֵא יָמִים; וַיִּרְא אֱלֹהִים, כִּי-טוֹב. (בראשית א, ט)

בוויכוח המדרשי של היס עם משה, היס אומר למשה – יש בורא עולם, ורק הוא יכול לשנות את סדרי היס-יבשה, וכאשר ימינו של הקב"ה על ימינו של משה, היס רואה – ונס, אולי בורח מיראת אדונו, ואולי – עושה נס, שובר את תנאיו.

מה יותר קשה לשבור את הכלים לתמיד או לשבור משהו רק באופן זמני? אני לא יודעת איך אפשר לשבור משהו רק לכמה דקות או שעות ואז להחזיר אותו "לאיתנו" למצב היציב והחזק כפי שהיה בראשונה. זהו נס קריעת ים סוף – שהים משנה את טבעו והופך ליבשה, ואז חוזר לאיתנו (ביטוי מופלא).

פרוייקט שולחן ערוך לפרשה כולל את תמונת שולחן השבת של משפחת כ"ץ המעוצב בהשראת פרשת השבוע, ודבר תורה המתאים לשיחה משפחתית ליד שולחן שבת - [/https://shabbatable.blog](https://shabbatable.blog)

הגמישות של הים מאפשרת לעם ישראל להיוולד אל המציאות החדשה של עם בני חורין.
לאחר שבני ישראל עוברים בים סוף הם אומרים שירה.
רש"י המפורסם על עבודת ה' אומר:

"אין אדם שר שירה אלא מתוך שמחה וטוב לבב" (מסכת ערכין, י"א).
אי אפשר לכפות על אדם שירה. שירה נובעת מתוך הרגשת חירות והכרת הטוב.

בסוף הפרשה נפגוש שוב את ידיו של משה, את ידיו ולא את המטה.
בני ישראל נלחמים בעמלק, ותוצאת המלחמה מושפעת ישירות מידיו של משה:

וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ, כַּאֲשֶׁר אָמַר-לוֹ מֹשֶׁה--לְהִלָּחֵם, בְּעַמְלֵק; וּמֹשֶׁה אָהָרֹן וְחֹר, עָלוּ רֹאשׁ הַגְּבָעָה.

וַהֲיָה, כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ--וְנָגַב יִשְׂרָאֵל; וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ, וְנָגַב עַמְלֵק.

*וַיִּדִי מֹשֶׁה כְּבָדִים, וַיִּקְחוּ-אֶבֶן וַיִּשְׁימוּ תַּחְתָּיו וַיִּשָּׁב עָלֶיהָ; וְאָהָרֹן וְחֹר תָּמְכוּ בְיָדָיו, מִזֶּה אֶחָד
וּמִזֶּה אֶחָד, וַיְהִי יָדָיו אֶמוּנָה, עַד-בֹּא הַשָּׁמֶשׁ. (שמות יז, י-יב)*

על ים סוף אומר הקב"ה למשה להימנע מלהשתמש במטה שלו, ולהטות רק את ידו על הים,
כדי שבני ישראל יבינו שמדובר בנס, ולא במטה קסמים. כעת ידיו של משה הן המכריעות
במלחמה, אך בני ישראל כבר למדו שלא הידיים של משה הן העושות, אלא התנועה היא
העושה:

והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגוי (שמות יז יא).

וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה?

אלא לומר לך: כל זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה כא ומשעבדין את לבם לאביהם
שבשמים, היו מתגברים; ואם לאו, היו נופלין. (מסכת ראש השנה ג, ח)

לסיום,

שיר לכבוד המיילד בן המיילדת:

ימיו של משה אמונה,

לשורר,

עד בוא השמש.

ידיים

ללדת

אהבה

שבת של שירה ושמחה, מגילי והמשפחה (*שורר הוא הטבור בתני"כית ☺)

פרוייקט **שולחן ערוך לפרשה** כולל את תמונת שולחן השבת של משפחת כ"ץ המעוצב בהשראת פרשת
השבוע, ודבר תורה המתאים לשיחה משפחתית ליד שולחן שבת - <https://shabbatable.blog>